

Emlékül

Szendehely község
270 éves
évfordulójára

Tisztelt Altsach Ignác Polgármester Úr! Kedves Szendehelyiek!

Berkenye község polgármestereként nagy szeretettel köszöntöm Önöket abból az alkalomból, hogy most ünneplik településük 270 éves évfordulóját.

A két Nógrád vármegyei német ajkú falu múltja közös töről fakad. Berkenye 2018-ban ünnepelte újratelepítésének 300 éves évfordulóját. Ennek története, hogy az akkori elnéptelenedett vidékre a váci püspök, mint a terület földesura szerződést kötött a német Würzburgi egyházmegyéből származó családokkal Berkenye betelepítésére. Ez olyan jól sikerült, hogy 35 év elmúltával négy berkenyei férfi, nevezetesen München Adam, Haffner Georg, Rottenbacher Johann és German Johann azzal a kéréssel fordult a püspökhöz, hogy az akkor még lakatlan Szendén újabb települést alapítsanak. A benépesítésben később más helyről odeérkezőknek is szerepe volt.

A két települést az 1970-es évekig az is jellemezte, hogy sok volt a két falu lakosainak egymás közötti házasságkötése. Akkoriban főként gyalog vagy szekérrel a Hársason keresztül közlekedtek ősünk. A közös múltból áruklodnak azok a családnevek, amelyek ma is megtalálhatóak mindkét településen, nevezetesen: Altsach, Engelsdörfer, Haffner, German, Grauszman, Reich, Schlenk, Schmidt, Stolcenberger, Szegner, Virsinger.

A közös gyökerek sajnos közös traumákat is jelentettek, hiszen mindkét falu lakosai megszenvedték a Málenkij Robotra történő elhurcolást és a kitelepítést. A Málenkij Robot 70 éves évfordulóján közösen gyalogoltunk és emlékeztünk a túlélőkkel.

Elmondhatjuk, hogy az 1990-es éveket követően - miután közigazgatásilag mindkét település önállóan vette kezébe sorsát - jelentős fejlődés indult meg. A lakosságszám jelenleg is folyamatosan nő, hiszen minden biztosított ahhoz, hogy Szendehely és Berkenye élhető települések legyenek.

Örülök annak, hogy Szendehelyen a nemzetiségi önkormányzat irányításával folyik az oktatás. Az iskolában megismertetik a tanulókkal a falu múltját, és ennek keretében felhasználják azokat a sváb szavakat, hagyományokat, emlékeket, amelyek Berkenyén írásban is megjelentek.

Szeretnénk, ha a jövőben Berkenyén újra lenne alsó tagozat, ebben számítok a szendehelyiek segítségére is.

Az elkövetkezendő időkre sok sikert kívánok Szendehely vezetőinek és lakosainak. Kívánom, hogy legyen minél több olyan esemény, ahol fel tudjuk eleveníteni közös múltunkat és még közelebb kerülhetünk egymáshoz.

Kérem, hogy a vezetőkön kívül falvaink lakosai is erősítsék a jövőben mindazt, ami összeköt bennünket.

Ősünk igen vallásosok voltak, a két falu lakói többször közösen elzarándokoltak Mariazellbe. Szeretettel nyújtunk át egy onnan hozott emléket a Berkenyéről kiadott könyvekkel együtt.

Berkenye, 2023. június 30.

Testvéri üdvözzel:

German József
polgármester

Für Michael

Friedrich von Bötter & Brader
Leihet zu Wätkan des Hg: Ruffen.
König & Brud von Albin Leihet
Zur Goldhütte und Mühlhütte des
König. Ruff. Majorität Ratsochman.
Von jeder mäßig, besonders über
von Hötten: die die zu ungen, und
Kornesung Kustard die, timbe Kustard
der diesen Abrechnung der 3. entflehen.
die die so die Götter Gründe die zu
Kustard die timbe Götter Kornesung
Kustard die die Kustard in die Kustard
Comitat mit Namen Kustard Kustard
Namen Kustard: die die Kustard zu
Kustard - - - - - die die die die
Linde timbe die Kustard Kustard
Linde, die Kustard Kustard Kustard, Kustard,
Kustard Kustard, Kustard Kustard, und Kustard
Kustard Kustard Kustard Kustard Kustard

Kustard

Vest. P. 1000
Kustard 1736

XII. 11-2/4

Az 1718-as letelepedési szerződés 1736-os másolata.

und Hiedes Boenfte Jurisdiction und Ein-
 setzung der dort Gewerthigkeit so Gesten
 in Kussee, statt Waätzen am 13. octo-
 Anno 1718.

(L.P.) Michael Friedrich
 Pfarrer zu Waätzen.

Quod tenens per nos Inscriptos scripte,
 et observate cum originali collatum, quod sit
 omnino in omnibus punctis, et clausulis con-
 forme Recognovimus. Acto Tolmay die 29ma
 Xbris 1750.

Josephus Ober de Perkin
 J. Cottner Meyer O. V. Comy
 Gussweu J. von Sebke
 Anverne Alex Stamm Dabge
 Pariser ejusdem Hofes
 Geratus Hoffen Lyber de Lile

Explicite et libere Secretis
 Episcopali

A berkenyeiek 1718-as telepítőlevelének átirata és fordítása

Wir Michael Friedrich von Gottes Gnaden Bischof zu Waatzen des Heiligen Römischen Reiches, Graf von Althan, Freyherr zur Goldtburg und Mührstatten etc. der Römischen Kayserlichen Majestätt Rath bekennen vor jedermäniglich absonderlich aber wo es von Nöthen: wie dass wir zu Aufnehm und Vermehrung unseres Bistumbs nach reifer der Sachen Überlegung Uns entschlossen, die bishero öhedt gelegene Gründe des zu unseren Pistumb gehörig vormahls gewesenenes Dorfes Berkena in Löblichem Neograder Comitatz mit neuen Unterthannen unter dem Namen Franckenwaldt wiederumben zu besetzen -- -- da nun aber zu diesen Ende einige aus Franckhlandt gebürtige Leuthe, als nemblich Christoph Thoma, Leonnardt Weingarten, Killian Klueg und Adam Wildt sambt ihren ehrlichen Weibern und Kindern, sowohl vor sich als noch Andere aus ihren Landt hieher zukomme oder verlangende Familien sich bei uns angemeldet auch obbemeltes öhedes Dorf als unserige zukünftige Untertanen zu bewohnen verlangen, wir dieselben sambt denen mit ihnen fehrners ankommenden Persohnen zu bewohnen und selbiges nach Inhalt der hier nachgesetzten Bedingnussen nicht nur erlaubet, sonder sie als unsere getreue Unterthannen in unseren Schutz auf- und angenommen haben, ihnen auch mehr gedachtes wüstes Dorf mit allen zugehörigen Gründen und Hotterungen in Gnaden verleihen auf Orth und Weis wie folget als nemblichen.

Erstens Versprechen dieselben uns und unseren nachkommenden Bischöfen zu Waitzen vor sich und ihre nachkommenden sich allezeit als getreue Unterthanen zu verhalten.

Mi, Mihály Frigyes Isten kegyelméből a Szent Római Birodalom váci püspöke, Althann grófja, Goldburg és Murstetten bárója stb. a Római Császári Fenség tanácsosa tudomására adjuk mindenkinek, különösképpen pedig akiket illet: ezen ügy alapos mérlegelése után elhatároztuk, hogy püspökségünk fenntartása és gyarapítása végett a püspökségünkhöz tartozó és a nemes Nógrád vármegyében lévő hajdani Berkenye falu eddig pusztán álló telkeit új alattvalókkal Franckenwaldt néven újra benépesítjük. Mivel evégből néhány Frankországi születésű ember, nevezetesen Kristof Thoma, Leonard Weingarten, Kilian Klueg és Adam Wildt tisztességgel és gyermekeikkel együtt megjelent előttünk a maguk és további, az országukból ide jövő és kívánczó családok érdekében, hogy az említett pusztán álló falut mint jövőbeni alattvalóink lakni óhajtják. Mi nekik és a további velük érkező személyeknek az ott lakást az alább lefektetett feltételek szerint nemcsak megengedjük, hanem őket mint hűséges alattvalóinkat a védelmünkbe fel- és befogadtuk. Nekik a többször említett pusztát falut minden hozzátartozó földjével és határával együtt kegyesen rendelkezésükre bocsátjuk a következő rend és mód szerint, mégpedig

Először Ígéretet tesznek a maguk és utódaik nevében, hogy nekünk és az utánunk következő váci püspököknek mindenkor hűséges alattvalói maradnak.

Andertens Sollen sie und zwar jeder von einen gantzen Haus das Jahr hiedurch uns als einen Erbzins zwölf floreni reinenses Jeder zu sechzig xer gerechnet ohn weigerlich zu bezahlen, und in zwey Terminen als nemblich auf das Fest Sancti Georgii die Helfte mit sechs floreni, die andere Helfte aber gleichfahls mit sechs floreni auf das Fest des Heiligen ErtztEngel Michaeli in unseren bischöflichen Rendt Ambth abzuführen schuldig und verbund sein.

Drittens Erlauben und erstatten wir ihnen das halbe Jahr hiedurch als von Michaeli bis Georgi den freyen Búr, Wein, Brandtwein Schanck, jedoch mit diesem Beding: dass sie das Púr, oder Brandtwein von niemandt andern als von herrschaftlichen Preu und Prandtwein hauser zu nehmen befüget sein sollen.

Viertens Wan sie künfftig hie eine Mühl aufbauen würden, sollen sie verbunden sein insolang es uns nicht beliebt diesselbe zu uns nehmen ein jährlich züns von zwölf floreni zu entrichten, fahls aber wir solche an uns ziehen uns entschliessen thäten, sollen ihnen die darauf gewendeten Unkosten vermög gerichtlicher Schatzung von uns ersetzt werden.

Fünftens Wan es sich ereignen solte dass wir oder jemandt unserer abschickenden Officirre in das Dorf kommen solten, werden sie schuldig sein mit geneigten willen nicht allein zu begegen, sondern auch die nöthige Vorspan verschaffen.

Sehtens Sollen sie von Weingarten und Feldern gleich anderwerths gebrauchlig, uns als ihrer Grundtobrigkeit das Neundtheil wie auch als ihren Pieschofen den Zehendt von nun an zu prestiren verbunden sein. Nicht weniger

Másodszor Minden egész házhellyel bíró pedig köteles és tartozik számunkra éves örökhaszonbérként tizenkét rajnai forintot, forintját hatvan krajcárral számítva, vonakodás nélkül megfizetni püspöki számtartói hivatalunkba két határidőben, úgymint a felét Szent György ünnepére hat forinttal, hasonlóképpen hat forinttal a másik felét Szent Mihály arkangyal ünnepére.

Harmadszor Megengedjük, és átadjuk részükre egy fél éven keresztül, vagyis Szent Mihály naptól Szent György napjáig, a sör, a bor és a pálinka szabad kocsmáltatását, de azzal a feltétellel, hogy sört vagy pálinkát senki mástól, csak az uradalmi sör- és pálinkafőzdektől jogosultak venni.

Negyedszer Amennyiben a jövőben itt malmot építenének, kötelesek lesznek, ameddig csak nekünk nem tetszene azt magunkhoz venni, azért évi 12 forint bért fizetni. Abban az esetben, ha úgy döntenénk, hogy azt magunkhoz akarjuk venni, akkor a ráfordított költségeket törvényes becslés alapján meg kell számunkra térítenünk.

Ötödször Ha előfordulna, hogy nekünk vagy valamelyik kiküldött tisztünknek a faluba kellene jönnie, akkor nem csak az illő fogadtatás lesz kötelességük, hanem a szükséges előfogatot is biztosítaniuk kell.

Hatodszor Hasonlóan a máshol szokásoshoz a szőlők és szántóföldek után mint földesuruknak kilencedet, mint püspöküknek pedig a tizedet mostantól kötelesek fizetni. Ezen felül

Sibents Wan auch zu seiner Zeit die Eychl oder Buchäckher gerathen und sie ihre Schweine in die Wälder treiben wollen, solen uns von ihnen wie landtgebrauchlig der Zehendt in natura entrichtet werden, jedoch wollen wir uns ausdrücklich vorbehalten, ihnen obbesagten Trieb in die Waldtung zu erlauben oder selbst behalten.

Achtens Wollen wir dass sie in den sogenannten Territorio Berkena oder Franckenwaldt die ausgezeichnete Wiesen vor uns zu machen und in Standt zu richten, auch das gantze Jahr hiedurch zu einen gering und leuthentes Herrndienst acht Tag auf jedes Haus die Roboth zu prestiren sollen verbunden sein.

Neundtes Erlauben wir ihnen über das schon ehemals gebauth gewest Weingebürg an noch andere Weingarten aufzurichten und auszusetzen von welchen Letztern wir ihnen auf sieben frey Jahr verwülligen, wie nicht weniger so fern sie über die ihnen bereiths schon ausgemessene äcker (von welchen wie oben gemeldet sie gleich das Neundtheil und Zehendt schuldig zu bezahlen sein) annoch mehrere von der Waldtung jedoch mit unseren Vorwüssen und Erlaubnus ausrothen wollen, sollen sie von diesen auf drei Jahr von Zehendt befreiet sein.

Zehendtes Verstatten wir ihnen das benöthigtes Bren und Bauholtziger Notdurft, keineswegs aber zu verkaufen, in unseren Waldtungen, jedoch allezeit mit Beisein und nach Ausweisung eines unseren Forstbedienten zu hauen.

Elftens Sollen ihnen soviel Wüssen-Maader ausgesetzt werden, als auf jedes gantzes Haus landsgebräuchlig sich gebühret.

Hetedszer Amikor majd a tölgyesek és a bükkösök arra alkalmasak lesznek, és a sertéseiket az erdőkbe akarják makkoltatni, akkor az ország szokásai szerint kötelesek lesznek a tizedet természetben megfizetni. Azonban kifejezetten fenntartjuk magunknak a jogot, hogy számukra a fent említett makkoltatást az erdőségekben megengedjük-e, vagy magunknak megtartjuk.

Nyolcadszor Azt akarjuk, hogy az úgynevezett Berkenye vagy Franckenwald területén a kijelölt réteket számunkra lekaszálják és összerakják, továbbá egész évben minden ház után nyolc nap kézi és ígás úrdolgát teljesíteni kötelesek.

Kilencedszer Megengedjük nekik, hogy a már régebben ültetett szőlőkön felül még továbbiakat létesítsenek és telepítsenek, ez utóbbiak részére hét év adómentességet engedélyezünk. Továbbá amennyiben a már nekik kimért szántóföldeken felül (amik után mint fentebb közöltük, a kilencedet és a tizedet már kötelesek fizetni) még az erdőségekből újabbakat, de csak a mi előzetes tudomásunkkal és engedélyünkkel, akarnak irtani, ezek után három évre mentesek lesznek a tized megfizetésétől.

Tizedszer Megengedjük nekik, hogy a számukra szükséges tűzifát és az épülethez való fát erdeinkben valamelyik erdőfelügyelőnk jelenlétében és iránymutatása alapján kivágják, mindazonáltal soha se eladási céllal.

Tizenegedszer Annyi rét mérendő ki számukra kaszálásra, amennyi minden egész házhelyet a szokás szerint megillet.

Zweltens undt letztlichens Reserviren wir uns die von denen in Königreich Hungarn denen Herrschaften und Obrigkeiten von Rechts und Gewohnheiten wegen zustehende ober und Niedergerichts Jurisdiction und Einsetzung der Dorfgerichtigkeit so geschehen in unser statt Waatzen den 13-ten Oktober Anno 1718.

LS

*Michael Friedrich
Püeschof zu Waatzen*

Quod presens par per nos infrascriptus stricté et observate cum originali collatum, quod sit omnino in omnibus punctis et clausulis conforme recognoscimus. Actum Tolmács die 29a decembris Anno 1736.

Josephus Pyber de Gerkin Inclyti Comitatus Neogradiensis ordinarius vice comes

LS

Ejusdem Inclyti Comitatus Tabulae Judriae Assessor

Adamus Balogh

LS

Pariter ejusdem Inclyti Comitatus juratus assessor Caspar Pyber de Gerkin

LS

*Christian Rottlh
secretarius episcopalis*

Tizenkettedszer és utoljára Fenntartjuk magunknak a Magyar Királyságban a földes uraságokat és a főhatóságokat a jog és a szokások alapján megillető felső és alsó fokú bíraskodást és a falusi igazgatás kinevezését. Kelt Vác városunkban az 1718. esztendő október 13-án.

PH

*Mihály Frigyes
váci püspök*

Tanusítjuk, hogy ezen általunk aláírt másolatot az eredetivel szigorúan és gondosan összehasonlítottuk, és hogy az azzal minden pontjában és záradékában teljesen megegyezik. Kelt Tolmácson, 1736. december 29-én.

gyerkényi Pyber József Nemes Nógrád vármegye rend szerint való alispánja

PH

Ugyanazon nemes vármegye táblabírója

Balogh Ádám

PH

Hasonlóképpen ugyanazon nemes vármegye esküdtje gyerkényi Pyber Gáspár

PH

*Rottlh Krisztián
püspöki titkár*

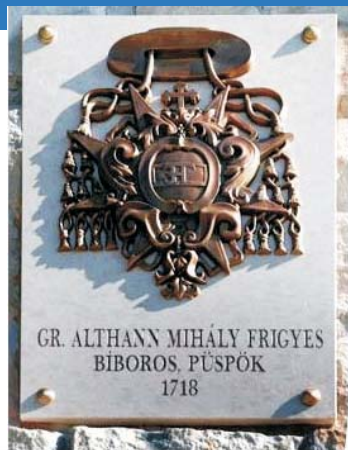
*70. évfordulós Málenkij Robot emléktúra Ősagárdról Berkenyére
és közös megemlékezés Berkenyén*

Berkenye 300 éves betelepítési ünnepsége

Málenkij Robot emléktúra Szendehelyre és gyertyagyújtás az emlékhelynél

